

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, доцента Лебідь Ольги Валеріївни
на дисертаційну роботу Бабкіна Владислава Володимировича
«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх
бакалаврів комп'ютерних наук засобами проєктних методів навчання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність і доцільність проблеми дослідження, обраної В.В. Бабкіним, не викликає сумніву з деяких міркувань. Перш за все, аналіз «Стандарту вищої освіти за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» дозволяє стверджувати, що інформаційно-аналітична компетентність як складова професійної компетентності студентів є важливим результатом їхньої фахової підготовки. По-друге, достатній рівень сформованості інформаційно-аналітичної компетентності дозволяє студентам володіти методами багатоаспектної інформаційної діяльності, бути адаптованими до швидкоплинних інформаційних технологій та динамічного інформаційного середовища. Тому важливою проблемою залишається розроблення дієвих механізмів формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук.

Усе це свідчить про **сучасність, актуальність і доцільність** рецензованого дослідження Бабкіна Владислава Володимировича «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук засобами проєктних методів навчання», в якому представлені результати теоретико-експериментального обґрунтування педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук.

Слід відмітити, що основний науковий апарат дослідження автором визначено, на нашу думку, достатньо точно й взаємообумовлено. Предмет дослідження погоджено з об'єктом і метою. Перевірка гіпотетичних припущень доказово розгорнута на всіх етапах роботи.

Дисертація відповідає основним напрямкам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання і кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексних наукових тем: «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено Вченою радою Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 4 від 29.05.2018 р.).

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувача, його здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і

креативність професійного мислення. Викликає інтерес проведений аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Залучення широкої української та зарубіжної теоретичної бази з питань підготовки майбутніх фахівців ІТ дозволило авторці дослідження ґрунтовно висвітлити теоретичні та методологічні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення.

Унаслідок узагальнення поглядів науковців, конкретизовано сутність низки понять: «інформаційно-аналітична компетентність бакалаврів комп'ютерних наук», «формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук», «педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук». Заслуговує на схвалення уважне ставлення дисертанта до понятійно-термінологічного апарату дослідження. Крім того висловлено гіпотетичне твердження, що інформаційно-аналітичну компетентність можна формувати засобами проектних методів навчання, що є однією з інноваційних технологій, яка об'єднує теорію та її практичне застосування задля вирішення життєвих і професійних завдань. Дослідження різних видів, форм, функцій, етапів реалізації методу проектів дозволило В.В. Бабкіну з'ясувати його сутність та виділити основні переваги (підвищення соціальної активності студентських груп, відкритий освітній простір, в якому студенти рухаються у власному темпі, потреба в самонавчанні та самовдосконаленні, підвищення рівня зацікавленості студентів конкретним предметом, удосконалюються уміння студентів орієнтуватися в інформаційному просторі, потреба виходу з вузької спеціалізації та інтегрування знань з різних навчальних дисциплін), що дозволяють вважати проектне навчання трендом освітнього процесу.

Автором визначено структурні компоненти досліджуваної компетентності: мотиваційний, знаннєвий, технологічний, рефлексивний і творчий. Представлено тісний взаємозв'язок між цими компонентами, що можуть бути наслідком один одного. Доведено, що наявність зв'язків дозволяє розглядати інформаційно-аналітичну компетентність як системне утворення. Компонентно-структурний аналіз на рівні виділення принципів, методів, засобів, функцій, характеристик, етапів інформаційно-аналітичної діяльності дозволив виявити сутність досліджуваного поняття, конкретизувати його зміст, а також виділити критерії сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційний, рефлексивно-оцінний та креативний).

Заслуговує на схвалення організація та реалізація реального стану сформованості інформаційно-аналітичної компетентності студентів. Так автором ретельно відібрано контрольну та експериментальну групи, які є рівноцінними за показниками критеріїв. Статистично доведено, що більшість майбутніх бакалаврів мають достатній або репродуктивний рівень інформаційно-аналітичної компетентності. Це виразно демонструє тезу про те, що формуванню зазначеної компетентності приділяється недостатньо уваги в процесі фахової підготовки. Цікавим є твердження про те, що результатом є певна недооцінка з боку студентства важливості інформаційно-аналітичної компетентності для реалізації професійної діяльності.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дослідником уперше науково обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук: формування мотивації до інформаційно-аналітичної діяльності як чиннику професійного становлення та кар'єрного зростання майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук; збагачення змісту навчальних дисциплін інформацією, спрямованою на опанування студентами системи знань про сутність інформаційно-аналітичної діяльності та набуття ними вмій і навичок щодо її практичної реалізації; урізноманітнення процесу професійної підготовки студентів засобами проєктних методів навчання, виділено етапи реалізації педагогічних умов (мотиваційний, практичний, рефлексивний), у межах цих етапів подано відповідні форми, засоби (діагностичні психолого-педагогічні методики, навчально-методичні матеріали, цифрові ресурси та сервіси) та проєктні методи навчання (за видом діяльності, за предметними напрямками, за кількістю учасників, за терміном виконання) для формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів, у тому числі в змішаного навчання; *уточнено* понятійно-категоріальний апарат, зокрема: терміни «інформаційно-аналітична компетентність бакалаврів комп'ютерних наук», «формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук», «педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук»; структуру інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук (мотиваційний, знаннєвий, технологічний, рефлексивний і творчий компоненти), критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційний, рефлексивно-оцінний та креативний) і показники (репродуктивний, достатній, просунутий) сформованості інформаційно-аналітичної компетентності; *набули подальшого розвитку* форми, засоби та проєктні методи навчання задля формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук.

Варто підкреслити й основні здобутки, що відносяться до **практичного значення дослідження** – розроблення навчально-методичного забезпечення, до якого увійшли: оновлення змісту навчальних дисциплін: «Вступ до фаху», «Іноземна мова», «Інформатика», «Основи програмування», «Мережеві технології та безпека (кібербезпека)», «Основи психології та педагогіки», «Соціологія» темами про інформаційно-аналітичну компетентність у діяльності бакалаврів і магістрів комп'ютерних наук; розроблення дисципліни за вибором «Інформаційно-аналітичні системи та технології», метою якої є формування у студентів комплексу теоретичних знань і практичних навичок реалізації інформаційно-аналітичної діяльності; урізноманітнення різних форм реалізації педагогічних умов та виокремлення проєктних методів навчання: дослідницькі, креативні, імітаційні, інформаційні, практико зорієнтовані (за видом діяльності), монопроєкти, міжпредметні (за предметними напрямками), індивідуальні, групові (за кількістю учасників), короткотермінові, довготермінові (за терміном виконання).

Погоджуємося із автором дослідження про те, що результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, що

здійснюють професійну підготовку студентів спеціальності «Комп'ютерні науки», зокрема викладачами університетів при розробленні освітньо-професійних програм, робочих навчальних програм, навчально-методичних посібників і підручників, електронних навчальних курсів, студентами та аспірантами університетів для підвищення їхнього професійного рівня й результативності університетської підготовки.

Виділимо ще низку переваг дослідження.

По-перше, заслуговують на схвалення методологічні засади дослідження, зокрема підходи (системний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, міждисциплінарний, середовищний, інформаційний, діяльнісний), принципи (науковості, системності, послідовності та наступності, індивідуалізації, зв'язку навчання з життям та практикою, свідомості та активності в навчанні, професійної спрямованості навчальних дисциплін) та ін.

По-друге, підтримуємо реалізацію педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів, що відбувається за трьома етапами: мотиваційним, практичним, рефлексивним. У межах кожного етапу представлено зміст навчальних дисциплін, позааудиторної діяльності (студентський науковий гурток, університетський студентський центр «Інфо-аналітика»), що сприяє формуванню інформаційно-аналітичної компетентності.

По-третє, доцільним вважаємо використання технології SMART для реалізації проєктів.

У четверте, цікавою є навчально-методична база, розроблена автором для реалізації завдань дослідження. Основні її складові подано в Додатках.

Результати дослідження впроваджено в діяльність чотирьох закладів вищої освіти: ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Державний університет телекомунікацій, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Упровадження охоплено низку регіонів України, про що свідчать відповідні довідки. Це відображає також і перспективи подальшого поширення результатів дослідження в освітянській практиці України.

Анотація стисло і коректно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Зазначене дає підстави класифікувати дисертаційне дослідження Бабкіна Владислава Володимировича як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагомe теоретичне та практичне значення.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на деякі положення роботи, що вважаються дискусійними:

1. Робота значно виграла б за умови ґрунтовного дослідження використання європейського досвіду формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук у закладах вищої освіти.

2. У вступі дисертації автор наводить суперечності, які негативно позначаються на формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук. Однак потребує пояснення, чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідно-експериментальної роботи?

3. На етапі констатувального експерименту автор використовує ряд діагностичних методик для дослідження критеріїв інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук. З тексту не зовсім зрозуміло, чому саме такі методики використані і чи пропонувалися альтернативні.

4. У дисертації загальні висновки мають чітко відображати зміст і кількість завдань. Що не витримано дисертантом. Загальні висновки надто розширені.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

Основні результати дослідження висвітлено у достатній кількості наукових праць автора. На основі аналізу змісту публікацій В.В. Бабкіна можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друківаних працях викладено достатньо повно.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Бабкіна Владислава Володимировича «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук засобами проектних методів навчання» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), і може бути подане до розгляду спеціалізованої вченої ради на предмет допуску до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

Рецензент:

професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
доктор педагогічних наук, доцент

О.В. Лебідь